

АНАЛІЗ ЗМІН З ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА ЇЇ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Л.П. Шацкова, к.е.н.

А.А. Гриценко, студентка

Одеський національний політехнічний університет, Одеса

В умовах ринкових відносин на ефективність праці, в основному, впливає «якість» існуючої системи заробітної плати. В приватному секторі ситуація з оплатою праці вже давно відрегульована, адже керівники підприємств тверезо оцінюють важливість матеріального заохочення працівників для стимулювання якісного виконання обов'язків. В бюджетній сфері ситуація дещо інша – заробітна плата регулюється на рівні держави, тому питання матеріальної мотивації працівників залишається не вирішеним. Держава досі не в змозі втілити в життя по-справжньому дієві заходи, які б дійсно посилили стимулюючу роль заробітної плати, покращивши матеріальне становище працівників.

В 2017 році почався час змін у сфері оплати праці працівників державного сектору. Вступили в силу ряд законів, які нібито «вирішили» проблеми, пов'язані з заробітною платою. Проте, зміни вплинули не тільки на матеріальне становище «бюджетників», а і додали проблем в бухгалтерській справі. Отож, було б доцільно провести аналіз цих змін, щоб переконатись в їх ефективності.

В Україні оплата праці в бюджетній сфері на сьогодні здійснюється за двома системами. Перша з них ґрунтується на основі ЄТС, що була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 [1]. Інша базується на основі схем посадових окладів, що регулюється спеціальними нормативно-правовими актами (оплата праці державних службовців, працівників правоохоронних органів, суддів, органів прокуратури тощо). Використання одночасно двох систем не забезпечує стандартизованого підходу до оцінки складності праці і поділу тарифних умов оплати праці для всіх працівників. В зарубіжних країнах давно практикується диференціація заробітної плати, але в випадку з Україною раціонально було б відмовитися від диференціації заробітної плати деяких категорій працівників.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 № 1037 «Про оплату праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери» були внесені зміни стосовно розрахунків посадових окладів та тарифні сітки. Починаючи з 1 січня 2017 року, вони розраховуються, виходячи з розміру посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1 тарифного розряду, встановленого у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 1 січня календарного року. Для визначення місячного посадового окладу, ставку працівника 1-го розряду потрібно помножити на відповідних тарифних коефіцієнт. Тарифні ставки треба округлювати до цілого числа – цифри до 0,5 відкинути, а вище 0,5 – потрібно округлити до 1 гривні [2].. У 2018 році цей принцип розрахунку окладу залишився незмінним. Згідно з Законом України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» прожитковий мінімум з 1 січня 2018 року становить 1762 гривні [3].

Найбільш значиму реформу 2017 року «відчули» працівники в сфері освіти. Завдяки підвищенню тарифних розрядів вчителів з 8-12 до 10-14 розряду, помітно зросли посадові оклади, а отже доплати і надбавки, які безпосередньо залежать від розміру посадового окладу. Загалом, ріст заробітної плати педагогів склав приблизно 50%. Але для більшості сфер державного сектору підвищення окладів не стало настільки вагомим як в освітній, зокрема, не змінилися тарифні розряди у сфері охорони здоров'я.

Серед змін у сфері оплати праці, котрі набули чинності з 1 січня 2017 року найбільш вагомим є підвищення мінімального розміру заробітної плати до 3200 грн. 1 січня 2018 року знову відбулося її підвищення – до 3723 грн. [3]. Можна сказати, що таке підвищення не суттєво змінило матеріальне становище буквально всіх категорій працівників, адже, в зв'язку з інфляцією, в останні роки громадяни України стали бідніші приблизно в 3-4 рази, в порівнянні з заробітною платою, яка зросла приблизно в 2 рази.

З 01.01.2017 року в бухгалтерському обліку з'явилося таке поняття, як «доплата до мінімальної заробітної плати», адже згідно Закону України «Про оплату праці» [4] розмір зарплати за виконану місячну норму праці повинен бути не нижче розміру мінімальної заробітної плати. В цю суму не входять доплати за роботу в надурочний, нічний час в несприятливих умовах та премії до святкових дат. В разі, якщо нарахована заробітна плата працівника, який виконав місячну норму праці, є нижчою за розмір мінімальної заробітної плати, то потрібно проводити доплату до її рівня. Якщо працівник працює неповний робочий час, то мінімальну заробітну плату виплачують пропорційно до виконаної норми праці. З січня 2017 року запроваджено новий План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [5], згідно з яким рахунки мають 4-значне кодування: 1 – клас рахунку; 2 – номер синтетичного рахунку; 3 – ідентифікатор; 4 – номер субрахунку. Отже, суттєвою зміною стало введення у структуру рахунку третьої цифри, яка позначає ідентифікатор суб'єкта державного сектору: 1 – розпорядники бюджетних коштів, 2 – державні цільові фонди, 3 – державний бюджет, 4 – місцеві бюджети, 5 – рахунки органів Казначейства. У 2017 році актуальні тільки дві цифри ідентифікатора.

Згідно нового Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для обліку розрахунків з оплати праці призначений синтетичний рахунок 65 «Розрахунки з оплати праці». Він використовується для обліку розрахунків із заробітної плати, нарахувань стипендій студентам і аспірантам, допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю та інших виплат працівникам. Для обліку заробітної плати та інших виплат працівникам, які не одержані в установленій строк, призначений субрахунок 6412 «Розрахунки з депонентами». Зміни можуть здатися досить вагомими, проте це тільки з першого погляду. Стали інші номери синтетичного рахунку та субрахунків, але характеристика та найменування не змінилися. Отже, ці зміни можна вважати незначними, адже сутність та призначення залишилися незмінними. Що стосується вагомих змін в Плані рахунків, пов'язаних з розрахунками з оплати праці, то зміни торкнулися субрахунку 6711 «Довгострокові забезпечення майбутніх витрат і платежів», за яким слід обліковувати забезпечення з відшкодування наступних (майбутніх) витрат за виплатами працівникам. Але на сьогодні жоден національний стандарт не містить визначення терміна «забезпечення». Можна припустити, що спочатку призначення цього субрахунку планувалося як створення резерву забезпечення для оплати відпусток за аналогією з обліком в госпрозрахунковому секторі, але чинні нормативи поки що такого припису й обов'язку для бюджетних установ не містять. Можливо, в найближчому часі, Міністерство Фінансів України дасть роз'яснення цьому невіршеному питанню.

Наказом №755 Міністерства Фінансів України було затверджено типові форми меморіальних ордерів та порядок їх складання для застосування розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами [6]. Після запровадження нового Плану рахунків цілком таки доцільні зміни для меморіальних ордерів. Оскільки одразу після прийняття наказу Міністерство Фінансів України не оприлюднило змінні форми, бухгалтерським службам довелося пристосовувати типові форми до нових вимог цих нормативних документів, тобто установи користувалися старими бланками, але за новими правилами. В принципі, жодна типова форма не зазнала кардинальних змін – нумерація

та назви меморіальних ордерів змін не зазнали, тільки було вилучено слова «Форма № (бюджет)». Щодо Меморіального ордеру № 5 (при автоматизованому веденні бухгалтерського обліку – форма № 5-авт.), в якому зводяться розрахункові відомості із заробітної плати, то змінилась титульна сторінка і відтепер зміст операцій потрібно розкривати самостійно. ЄСВ тепер нараховується на суму нарахованої заробітної плати, при тому, що до цього нарахування проводилось на три види соціальної гарантії. Також, до меморіального ордеру повинні додаватись витяги з наказів про зарахування та звільнення працівників, таблиці використання робочого часу та інші документи для нарахування зарплати. В кінці місяця всі дані записуються до книги «Журнал-головна». Оскільки документ набув чинності з 12.12.2017 р., його вимоги почали вже діяти з 1 січня 2018 року.

Отже, проаналізувавши основні зміни в законодавстві, стосовно оплати праці в державному секторі, можна сказати, що вони досить не результативні. Так, підвищили мінімальну заробітну плату в 2 рази, але, враховуючи теперішній рівень життя, суттєвими ці зміни не були, тому, можна сказати, що матеріальне стимулювання працівників залишається на досить низькому рівні, що призводить до відтоку кваліфікованих кадрів з державного сектору. Зміни також додали додаткової роботи бухгалтерам, які повинні були переходити на новий План рахунків, нові форми Меморіальних ордерів та по-новому розраховувати місячний посадовий оклад з оновленими правилами доплати до мінімальної заробітної плати. Звичайно, зміни виявились не кардинальними, але, можливо це перший крок до ідеалізації функціонування державного сектору.

Література:

1. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2002 р. № 1298 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002>
2. Про оплату праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1037 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249637026>
3. Про Державний бюджет України на 2018 рік: Закон України від 07.12.2017 р. № 2246-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
4. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. № 108/95-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>
5. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства Фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>
6. Про затвердження типових форм меморіальних ордерів, інших облікових реєстрів суб'єктів державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерство Фінансів України від 08.09.2017 р. № 755 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1416-17>.